

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ,
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

від 26 лютого 2019 року

№ 89/7

Про лист Рахункової палати України
про результати аудиту ефективності
використання коштів державного бюджету
на виплату компетенцій та допомог громадянам,
які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Згідно із дорученням Голови Верховної Ради Парубія А.В., розглянувши відповідно до предметів відання лист Рахункової палати України від 29.12.2018 р. № 07-3121 про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на виплату компетенцій та допомог громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Як зазначено у Рішенні Рахункової палати України, Мінсоцполітики як головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетною програмою за КПКВК 2501200 в цілому забезпечило їх продуктивне та результативне використання на виплату:

грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування у 2017 році 273673 громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на загальну суму 946323,9 тис. грн, у I півріччі 2018 року – 267895 громадянам на загальну суму 457399,7 тис. грн;

одноразової компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю внаслідок Чорнобильської катастрофи, у 2017 році 2555 особам на загальну суму 8931,8 тис. грн та у I півріччі 2018 року – 1202 особам на загальну суму 4003,7 тис. грн;

щорічної допомоги на оздоровлення у 2017 році 268893 особам на загальну суму 26452,6 тис. грн та у I півріччі 2018 року – 137738 особам на загальну суму 13875,4 тис. грн;

грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні у I півріччі 2018 року 8239 особам на загальну суму 3483,4 тис. грн;

грошової компенсації у 2017 році на 85153 потерпілих дітей, які не харчуються в їдальнях навчальних закладів, а також за всі дні невідвідування

ними навчальних закладів, на загальну суму 77969,7 тис. грн, у I півріччі 2018 року – на 78576 потерпілих дітей на загальну суму 50757,2 тис. грн;

компенсації за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території 8 постраждалим громадянам на загальну суму 2005,3 тис. грн, у 2018 році для виплати такої компенсації 23 особам передбачено 1912,3 тис. гривень.

Водночас, за висновком Рахункової палати, діюча система виплати компенсацій та допомог громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, є неефективною, оскільки фактично ґрунтується на нормативно-правових актах, розміри виплат за якими тривалий час не переглядалися і наразі не відповідають вимогам Закону України від 28.02.1991 № 796 «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон № 796), що у періоді, який перевірявся, призводило до порушення прав постраждалих громадян на соціальний захист і, відповідно, звернень до суду, а також створювало соціальну напругу серед таких громадян. Окремі виплати, передбачені чинним законодавством, взагалі не здійснювалися у 2017 році.

Затверджений у законах про Державний бюджет України на 2017 та 2018 роки обсяг бюджетних призначень загального фонду був недостатнім для забезпечення повного виконання вимог Закону № 796.

Під час розгляду Мінфіном бюджетного запиту Мінсоцполітики не враховувалась реальна потреба у коштах державного бюджету, що не дало змоги забезпечити громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, виплатами грошових компенсацій та допомог відповідно до вимог Закону.

Залишки невикористаних відкритих асигнувань на кінець 2017 року за КПКВК 2501200 становили 26 290,8 тис. грн, у тому числі із виплат компенсацій та допомог, які досліджувалися, – 1 152,6 тис. грн, що є неефективним управлінням коштами державного бюджету.

Як зазначено у рішенні Рахункової палати, Кабінетом Міністрів України не забезпечено законодавчо встановлені права постраждалих від Чорнобильської катастрофи громадян, віднесених до категорій 1 і 2, які, як і раніше, обмежувалися в частині визначення розмірів грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування, що було зумовлено недостатнім фінансовим забезпеченням цих виплат при формуванні проекту державного бюджету. У порушення пункту 9 Порядку використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.09.2005 № 936, розміри цієї компенсації Урядом останні три роки не змінювались.

Наказами Мінсоцполітики розміри грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування на 2017 та 2018 роки визначено на рівні розмірів, встановлених у 2015 році. Враховуючи зростання цін протягом останніх років, встановлені наказами Мінсоцполітики розміри цієї грошової компенсації були у 2,6 та 2,9 раза відповідно меншими порівняно із розмірами,

розрахованими згідно з вимогами Закону № 796, що призвело до недотримання Фізіологічних (медичних) норм забезпечення продуктами харчування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.1992 № 258 «Про норми харчування та часткову компенсацію вартості продуктів для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», які не переглядались вже більше 26 років.

Фіксовані розміри виплат щорічної допомоги на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, установлені постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 № 562, не переглядались більше 13 років (з 2005 року), є на сьогодні мізерними (від 75 грн до 120 грн залежно від категорії постраждалих громадян) і фактично унеможливають проведення оздоровлення.

Як видно із рішення Рахункової палати, у 2017 році виплату грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні громадянам, віднесеним до категорії 1, одному із батьків дитини з інвалідністю або особі, яка їх замінює, відповідно до пункту 4 частини першої статті 20 та статті 30 Закону № 796 Кабінетом Міністрів України та Мінсоцполітики не забезпечено, чим порушено законодавчо визначені гарантії постраждалих громадян. Затверджена у 2018 році середня вартість путівки для виплати грошової компенсації замість путівки у сумі 481 грн позбавляє зазначених осіб будь-якої можливості отримати санаторно-курортне лікування. Встановлена середня вартість путівки для виплати грошової компенсації є значно меншою, ніж грошова допомога для компенсації вартості санаторно-курортних путівок санаторно-курортним закладам (за тристоронніми договорами), а саме: для осіб, віднесених до категорії 1, – на 4769 грн (у 10,9 раза менше).

Постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 284 розміри щомісячної грошової компенсації на харчування потерпілих дітей збільшені удвічі до 360-380 грн та становили 65-82 відсотки розмірів, розрахованих відповідно до Норм харчування залежно від віку дитини.

Незадовільним залишається рівень забезпечення отримувачів компенсацією за втрачене майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території. Сума зареєстрованої кредиторської заборгованості з виплати компенсації громадянам за втрачене нерухоме майно має тенденцію до зростання: на початок 2017 року – 96,5 млн грн, на початок 2018 року – 100,1 млн грн, станом на 01.07.2018 – 102 млн. гривень.

Як зазначає Рахункова палата України, чинна законодавча база щодо соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, потребує упорядкування та удосконалення.

Зокрема, Кабінетом Міністрів України не виконано рекомендацій Верховної Ради України за результатами парламентських слухань на тему «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи» та Рахункової палати щодо подання на розгляд Верховної Ради України Загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

Не вирішено питання щодо виконання рішення Конституційного Суду України від 17.07.2018 № 6-р, згідно з яким зміни, внесені, зокрема, до статей 20, 21, 22, 23 Закону № 796 Законом України від 28.12.2014 № 76 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» (далі – Закон № 76), визнані неконституційними.

Тривалий час не усунуено окремих неузгодженостей у нормативно-правовому забезпеченні соціального захисту осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. Закон № 796 потребує приведення у відповідність із нормами Сімейного кодексу України у частині застосування терміна «неповнолітні діти».

Закон № 796 та постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1997 № 155 «Про порядок та розміри компенсаційних виплат дітям, які потерпіли внаслідок Чорнобильської катастрофи» потребують приведення у відповідність із Законом України від 13.05.1999 № 651 «Про загальну середню освіту» (далі – Закон № 651) у частині застосування терміна «середні загальноосвітні школи», учні яких мають право на безоплатне харчування. Категорії дітей, яким Законом № 796 та Постановою № 155 встановлено компенсаційні виплати, потребують перегляду, оскільки на сьогодні не є актуальними такі категорії, як «діти, евакуйовані із зони відчуження» і «діти, які проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до відселення».

Не врегульовано правову колізію між нормами Закону № 796 і Прикінцевими та перехідними положеннями Бюджетного кодексу України щодо визначення розмірів щорічної грошової допомоги, щорічного розміру середньої вартості путівки в Україні. Законом № 796 передбачено визначення розміру таких виплат законом про Державний бюджет України на відповідний рік, натомість Бюджетним кодексом України надано право Кабінетові Міністрів України встановлювати розміри соціальних виплат.

Кабінетом Міністрів України уповноважено Мінсоцполітики встановлювати розміри грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні та грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування для громадян, віднесених до категорій 1 і 2, що є недотриманням вимог Бюджетного кодексу України. На сьогодні жодним чинним нормативно-правовим актом не визначено строків та періодичності виплати грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що створює ризик несвоєчасності таких виплат.

Міністерство соціальної політики України у своєму листі зазначає, що фінансування за КПКВК 2501200, що передбачалося законами про Державний бюджет на відповідні роки, не дало змоги підвищувати розміри компенсаційних виплат громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. У 2018 році видатки Державного бюджету за КПКВК 2501200 становили 1 919 662,5 тис. грн, як і в 2016-му та 2017-му роках, які не забезпечували повної потреби у коштах, обрахованої структурними підрозділами соціального захисту населення обласних державних адміністрацій. У Законі України „Про Державний бюджет України на 2019 рік” видатки на соціальний захист

постраждалих осіб збільшено порівняно з 2018 роком на 61,2 млн грн та передбачено в обсязі 1 980,9 млн грн, що є вкрай недостатнім для підвищення розмірів компенсаційних виплат.

За інформацією Мінсоцполітики, на виконання рекомендацій, зазначених у рішенні Рахункової палати від 04.12.2018 № 31-2 „Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на виплату компенсацій та допомог громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, міністерством розроблено План заходів щодо виконання рекомендацій Рахункової палати за результатами аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на виплату компенсацій та допомог громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Враховуючи викладене, **Комітет вирішив:**

1. Інформацію Рахункової палати України взяти до відома.

2. Рекомендувати:

1) Кабінету Міністрів України:

розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи;

внести на розгляд Верховної Ради України законопроект щодо приведення Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» у відповідність із нормами Сімейного кодексу України (щодо визначення вікових ознак належності дітей до потерпілих від Чорнобильської катастрофи) та Закону України «Про загальну середню освіту» (щодо переліку загальноосвітніх навчальних закладів, учні яких мають право на безоплатне харчування та грошову компенсацію);

з метою відновлення прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, забезпечити виконання рішення Конституційного Суду України від 17.07.2018 № 6-р, відповідно до якого зміни, внесені Законом України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», зокрема, до статей 20, 21, 22, 23, визнані неконституційними;

при внесенні змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» віднайти можливість збільшення видатків за КПКВК 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

під час підготовки проекту закону про Державний бюджет України на 2020 рік передбачити необхідний обсяг видатків за КПКВК 2501200 відповідно до пропозицій, наданих Мінсоцполітики при формуванні проекту закону про державний бюджет, обрахованих згідно з вимогами Закону України «Про статус

і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

з метою дотримання фізіологічних (медичних) норм забезпечення продуктами харчування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.1992 № 258 «Про норми харчування та часткову компенсацію вартості продуктів для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», виходячи із середніх актуальних цін на продукти харчування;

віднайти можливість збільшення виділення коштів для встановлення розмірів грошової компенсації вартості продуктів харчування для громадян, віднесених до категорій 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, підвищення розміру щорічної допомоги на оздоровлення;

забезпечити вирішення проблемних питань, пов'язаних із виплатою компенсації громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території, право на яку підтверджено рішеннями судів, та віднайти можливість погашення заборгованості з такої виплати.

2) Міністерству соціальної політики України:

вжити заходів щодо недопущення в подальшому неефективного управління бюджетними коштами, спрямованими на виплату компенсацій та допомог громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

забезпечити достовірний облік громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; ведення та своєчасне оновлення Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги, стосовно осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

3. Рішення Комітету направити Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті України, Міністерству соціальної політики України та Міністерству фінансів України.

**Перший заступник
Голови Комітету**

А.ДИРІВ